

רשת
שיעורי
תורה

היכלי תורה

יום וערש"ק צו ז ניסן תשע"ב ♦ דף היומי בבלי: כריתות יא ירושלמי: מגילה יב

נושאי הדף בעלון

אמירת 'והוא רחום' בעת הלקאת מלקות.....כריתות יא

ברכה אחרונה על שתיית קפה.....כריתות יב

שיעור כזית לאכילת מצוה.....כריתות יג

גדר חיוב הרהור בדברי תורה כשעוסק בעסקיו.....כריתות יד

רוב וקבוע בזמן.....כריתות טו

כפרה למי שעשה חטא בקטנותו.....כריתות טז

סימני חלב האסור ושומן המותר.....כריתות יז

כפתור ופרח.....עמוד 5

ולכל בני ישראל היה אור במושבותם חדש מבית 'עוז והדר'

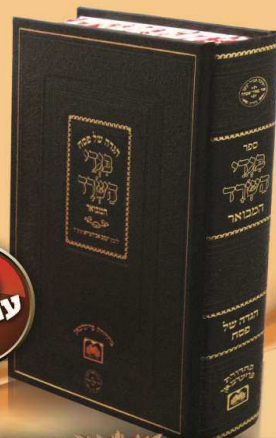
הגדה של פסח

בגדי השרד המבואר

מסדרת

אביר יעקב המבואר

- בגדי השרד המבואר
- דורש טוב דרשותיו לשבת הגדול
- אוצרות השרד

680 עמודים

הגדה של פסח

אור החיים המבואר

עם

ראשון לציון המבואר

- הגדה של פסח עם פסקי הלכות
- לקט אור החיים עם ביאור
- שירת הים המבואר
- ראשון לציון המבואר • פניני הלכה

728 עמודים

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות מוקד הזמנות: 1800-22-55-66

אמירת 'והוא רחום' בעת הלקאת מלקות

בגמרא דרשו מה שנאמר בשפחה חרופה (ויקרא יט כ) 'בקורת תהיה', שתהא במלקות, ופירש ר' יצחק הטעם, שלשון 'בקורת' מורה על מלקות שהוא כמו 'בקראי' דהיינו שקורין עליה, וכמו שמצינו בברייתא שבשעה שמלקין גדול הדיינים מקרא, שני מונה ושלישי אומר הכהו.

והקשו התוספות (ד"ה תהא), שהרי בשום מקום אין מפורש שצריך קריאה בשעת מלקות אלא בפסוק זה שנדרש מלשון קריאה, ורק אחר שנדע שפסוק זה מדבר במלקות נדרוש מכתוב זה שיש קריאה בהן, אבל אם לא היינו יודעים ממקום אחר שהכוונה כאן היא למלקות, איננו יכולים ללמוד שבמלקות הכתוב מדבר ממה שנאמר בו לשון קריאה. ובערוך לנר (בתוס' ד"ה תהא) כתב, שהלכה למשה מסיני היא שמלקות צריכים קריאה, ומכח הלכה זו מפרשים את הכתוב שכוונתו לאותן מלקות שנתפרש בהלכה למשה מסיני שיש בהם קריאה.

ובין לדרכם של התוספות ובין לדרכו של הערוך לנר, דין הקריאה במלקות הוא מן התורה, או מדרשת הכתוב 'בקורת' או מהלכה למשה מסיני. ובמכות (כב:) כתוב לפי גירסתנו, שהקורא חותם בפסוק (תהלים עח לח) 'והוא רחום יכפר עון'. אבל בתוספות יום טוב (מכות פ"ג מ"ד ד"ה ושמתם) כתב, שבספרים אחרים אין גורסים במשנה תיבות אלו, וגם במשנה שבירושלמי אינם, וגם הרמב"ם (סנהדרין פט"ז) לא העתיק כלל דין זה. אכן הרמ"א (או"ח סי' תרו ס"ו) כתב בענין מלקות שנוהגים ללקות בערב יום הכפורים, שנהגו שהנלקה אומר וידויים בשעה שנלקה, והמלקה אומר 'והוא רחום יכפר עון' וגו' שלשה פעמים שהם ל"ט תיבות כנגד ל"ט מכות. וכתב בביאור הגר"א (ד"ה והמלקה) שהוא לפי גירסת הספרים שלנו במכות, שהמלקה קורא את הפסוק 'והוא רחום'.

והקשה בנתן פרי (מכות שם ד"ה וחותרם), איך אפשר שהתורה התכוונה לפסוק 'והוא רחום' שהוא פסוק בתהלים, והרי על כרחך קריאת פסוק זה אינה דאורייתא, ולדברי התוספות והערוך לנר דין הקריאה בשעת מלקות הוא מן התורה או מהלכה למשה מסיני שקדמו לתהלים. וכתב שצריך לומר שגם הפסוק 'והוא רחום יכפר עון' נמסר בהלכה למשה מסיני, ודוד המלך כתבו בספרו, וכמו שמצאנו בכמה מזמורים שבתהילים שנאמרו לפני דוד המלך והוא הכניסם בספרו, כגון מה שאמרו (פסחים ק"ז). הלל זה מי אמרו, משה וישראל אמרוהו בשעה שעלו מן הים. ואמרו (ב"ב יד:) דוד כתב ספר תהלים ע"י עשרה זקנים, ע"י אדם הראשון, על ידי מלכי צדק, ועל ידי אברהם, וע"י משה ועל ידי הימן וע"י ידותון ועל ידי אסף ועל ידי שלשה בני קרח, וכתב רש"י (שם ד"ה על ידי עשרה) שכתב בו דברים שאמרו זקנים הללו שהיו לפניו, ויש שהיו בימיו. ואם כן יש לומר שגם הפסוק 'והוא רחום' נאמר לפניו בהלכה למשה מסיני, והוא הכניסו בספרו.

ברכה אחרונה על שתיית קפה

ועוד כתב במנחת חינוך נפקא מינה בזה לנידון המשנה למלך (ברכות פ"ג ה"ב) [ועיין משנה ברורה (סי' רי סק"א)] בדבר אדם ששותה קפה, שהביא במשנה למלך מכמה גדולים שכתבו שכיון שדרך הקפה לשותו ביותר משיעור כדי אכילת פרס, הרי שתייתו מצטרפת לברכה אחרונה גם אם שתה ביותר מכדי אכילת פרס, ובמשנה למלך תמה וחלק עליהם.

וכתב המנחת חינוך, שלפי דבריו ששיעור אכילת פרס משערים בכל מאכל לפי עניינו, נמצא שבקפה צריך לשער אכילת פרס בכדי שיעור שתיית ג' ביצים קפה, שהרי שיעור פרס הוא שיעור ג' ביצים ומשערים בכל מאכל לפי שיעור פרס שלו, והוא שיעור כפול ממה שרגילים לשותות רביעית קפה שהוא שיעור ביצה ומחצה. ואם כן צדקו לדינא דברי אותם הגדולים שסברו שצריך לברך ברכה אחרונה על שתיית קפה גם אם שתה אותו ביותר משיעור אכילת פרס של פת חטים.

ובגינת ורדים (או"ח כלל א ס"י ז) נקט גם כן שצריך לברך ברכה אחרונה על שתיית הקאה"ו, והביא ראיה לדבר מסוגייתנו, שכל שדרכו בכך חייב לברך ברכה אחרונה גם אם השתהה הרבה כיון שזוהי דרך הנאתו. ונשמט בדפוס סוף התשובה ובה ביאור הראיה מסוגייתנו, והיא נדפסה בשלמותה בשו"ת זרע אברהם (יצחקי, או"ח סי' ב), ושם מבוארת ראייתו, ששינו במשנתנו כמה ישהה באוכלים, כאילו אוכל קליות דברי רבי מאיר, וחכמים אומרים עד שישהה מתחילה ועד סוף כדי אכילת פרס. וביארו בגמרא שרבי מאיר מחמיר יותר מחכמים, וסובר שאפילו אם שהה זמן מרובה הרי הוא חייב, שרואים אותו כאילו היה אוכל קליות שנאכלים אחד אחד לזמן מרובה.

וכתב הגינת ורדים, שמשמע מדברי הגמרא שלא חלקו חכמים על רבי מאיר אלא בשאר אוכלים, וסוברים שאין לשער אותם 'כאילו' היו קליות, אבל מי שאכל קליות עצמן ודאי משערים אותו כאוכל קליות, אף על פי שמשתהה הרבה באכילתו, כגון זרע האבטיחים שקולים אותם וכוססים אותם ואוכלים אותם אחד אחד, ומשערים בכל אכילה לפי מה שהיא.

וראיה זו מסוגייתנו הביא גם החיי אדם (נשמת אדם, כלל נ סק"ה), אך כתב שלא מצא בשום פוסק ובפרט הרמב"ם (שגגות פ"ו ה"א, תרומות פ"י ה"ג, שאר אבות הטומאה פ"ח ה"א) שיש חילוק בין קליות לשאר אוכלים. ועל כן כתב, שצריך לומר שחכמים חולקים על רבי מאיר גם על קליות, וסוברים שאף על גב שדרכם בשהייה מרובה אף על פי כן אין חייבים עליהם, והוא הדין למשקה חם לענין ברכה אינו שמצטרף, וכן הכריע (חיי אדם שם סט"ו) להלכה. ועל דרך זו דחה בזרע אברהם (שם סי' ג ד"ה גם בזה נפלאה) את ראיית הגינת ורדים.

ולמעשה כתב במשנה ברורה (שם), שמנהג העולם הוא שלא לברך ברכה אחרונה על שתיית קפה ששתו בזמן רב, אמנם אנשי מעשה נוהגים שבסוף שתייתם הם מניחים כדי שיעור רביעית שיצטנו מעט, כדי שיוכלו לשותות רביעית בלא הפסק ולברך ברכה אחרונה, וטוב לעשות כן כדי לצאת כל הדעות.

יום ראשון ב ניסן

כריתות יג

שיעור כזית לאכילת מצוה

בסוגייתנו מובא ששיעור האכילה ביום הכפורים לענין כרת הוא בככותבת, כיון שבשיעור זה מתיישבת דעתו של אדם, ולענין יום הכיפורים תלוי איסור האכילה ביישוב הדעת של האוכל על ידי האכילה. ובשיעור כותבת נפסק להלכה כדעת רב זביד (יומא ע"ט), ששיעורה הוא פחות מכביצה. וכתב הרמב"ם (שביתת עשור פ"ב ה"א) שהוא מעט פחות מכביצה, וכן פסק בשו"ע (או"ח סי' תריב ס"א, סי' תריח ס"ז).

והקשו בתרומת הדשן (פסקים וכתבים סי' כו) ובמגן אברהם (סי' תפו בהקדמה), מהמבואר בסוגייתנו ששיעור ככותבת הוא כשני זיתים, וקשה שהרי מבואר ביומא (פ.) שבית הבליעה מחזיק כביצת תרנגולת, ובסוגייתנו אמרו שבית הבליעה מחזיק כשני זיתים, ומוכח שכביצה היא כב' זיתים [וכ"כ הראב"ה (פסחים סי' תקכה), בית יוסף (או"ח סי' תפו) בדעת התוספות (חולין קג: ד"ה חלקו), וכן פסק בשו"ע (שם סי' תפו ס"א) בשם י"א, מרדכי (סוף פסחים), ים של שלמה (חולין פ"ג ס"א פח) בשם בעלי התוספות], ואיך יתכן שגם שיעור הכותבת יהיה כב' זיתים ויהיה שיעורה פחות מכביצה.

ובתרומת הדשן כתב, שבאמת מחלוקת הסוגיות היא בין סוגייתנו לסוגיא ביומא, ולפי סוגייתנו שיעור כותבת היא כביצה ולא פחות ממנה, אך לפי הסוגיא ביומא שיעור כותבת היא מעט פחות מביצה, וכך פסק הרמב"ם.

וכן האריך להוכיח בערוך לנר בסוגייתנו (ד"ה וכותבת), וכתב שלפי הסוגיא ביומא שכותבת היא מעט פחות מביצה, שיעור הזית הוא חצי כותבת ופחות מעט מחצי ביצה, וביאר בזה לשון השו"ע (או"ח סי' תפו ס"א) שכתב דעה זו ששיעור כזית הוא כחצי ביצה בלשון יש אומרים, ולכאורה קשה שהרי לא מצאנו בסוגייתנו חולק על זה, אלא שהוקשה לו ששיעור זה סותר לשיעור הכותבת וכנ"ל, ותירץ כדרך זו שמחלוקת הסוגיות היא בשיעור הכותבת ובשיעור הזית, ופסק בכל מקום לחומרא, ולכן לענין אכילת יום הכפורים פסק לחומרא כדעת הסוגיא ביומא, שאף בפחות מכביצה חייב משום אוכל ככותבת, ולענין אכילת מצוה פסק לחומרא שיאכל כשיעור חצי ביצה כדי לקיים שיעור כזית, ואין די בפחות מכך.

אך המגן אברהם כתב, שכזית הוא פחות מעט מחצי ביצה ולא ממש כחצי ביצה, ומה שאמרו בסוגייתנו שאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים, היינו שג' זיתים אינו מחזיק. ובשו"ת נודע ביהודה (קמא, או"ח סי' לח ד"ה והנה הא דאמרינן) הוכיח, שהסוגיא ביומא שמבואר בה שבית הבליעה יכול להכיל ביצה, דיברה בביצה בלי קליפתה, כיון שהנידון שם הוא לענין טומאת אוכלין שלהלכה משערים אותה בביצה בלי קליפתה וחצי מביצה זו הוא שיעור כזית, שהרי בית הבליעה יכול להכיל שני זיתים כמבואר בסוגייתנו.

וביאר שהסוגיות שבהן מבואר ששיעור הכזית הוא פחות משליש ביצה [כמו שמוכח מסוגייתנו על פי דעת הרמב"ם לענין שיעור עירוב, עיי"ש] דיברו בביצה בקליפתה שבה משערים שיעור חלה במ"ג ביצים וחומש עם קליפתם. וכתב בשם מהר"ל בסדר הגדה והביא ג"כ בשל"ה, שביצה ומחצה עם הקליפות הם שתי ביצים בלי הקליפות. וכן פסק בחזו"א (או"ח סי' ק סק"ו) שכזית הוא חצי ביצה בלא קליפה, ואף בכזית מצוה יש להקל.

יום שני ג ניסן

כריתות יד

גדר חיוב הרהור בדברי תורה כשעוסק בעסקיו

במשנה, אמר רבי עקיבא, שאלתי את רבן גמליאל ואת ר' יהושע באיטליס של עימאום, שהלכו ליקח בהמה למשתה בנו של רבן גמליאל, הבא על אחותו ועל אחות אביו ועל אחות אמו מהו, חייב אחת על כולן, או חייב על כל אחת ואחת. אמרו לו לא שמענו, אבל שמענו הבא על ה' נשיו נדות בהעלם אחת, שהוא חייב על כל אחת ואחת, ורואים אנו שהדברים ק"ו.

והקשה בבכור שור בסוגייתנו, מה היה חסר אם אמר כפשוטו 'שאלתי את ר"ג ור"י וכו', והרי בעירובין (סג.) הקשו בכיוצא בזה 'שמו ושם אביו למה', ותירצו שלא תאמר משל היה, ותירוצו זה הרי אינו שייך כאן. ועוד קשה, שבסוכה (כא:) אמרו שאפילו שיחת חולין של תלמיד חכם צריכה תלמוד, וכל שכן כאן שקבעו שיחה זו במשנה על כל האריכות שבה, שנראית שלא לצורך, ודבר זה ודאי צריך תלמוד, ועיי"ש מה שתירץ בדרך פלפול.

וכבר עמדו בזה התוספות בסוגייתנו (ד"ה שהלכו), וכתבו שבא להשמיענו שבחן שאף על פי שהיו טרודים מכל מקום היו עוסקים בדברי תורה.

ובמעלות התורה (עמ' קצה) כתב, שאף כשאדם הולך לעסקיו ובודאי ליבו ומחשבתו טרודים בעניני העסק ההוא, אעפ"כ ילמוד מה שיוכל להבין בעת ההיא, כי אין הקב"ה בא בטרוניה עם בריותיו, ואפילו אם ילמד אדם 'ותמנע היתה פילגש' כל היום שזכר מקרא בידו. ומשמע שהחיוב מעיקר הדין הוא לעסוק בתורה גם כשטרוד בעסקיו, וילמד מה שיכול ללמוד בעת ההיא.

וכן כתב ברוח חיים (אבות פ"ב מ"ב ד"ה יפה ת"ת), שגם בעסקו בחיי שעה יהיו כוונתו ומחשבתו לנים בעמקה של הלכה, ובעוונותינו הרבים בתורה ובתפילה שהם במקום קרבן אנו מחשבים מחשבות זרות מעסקי הפרנסה, והלואי שכנגד זה גם בשעת עסק הפרנסה יהיו המחשבות טרודות בדברי תורה.

ובספר חסידים (סי' אלף ד) למד מסוגייתנו גם המידה ההפוכה, שגם מי שרוצה ללמוד תורה לא ימנע עצמו מחמת כן מלעסוק במצוות, אלא יעסוק בהן במעשה ויהרהר בדברי תורה בתוך כך. וכתב שאחד היה קבוע ללמוד תורה, והיה בקי לקנות חפץ אחד יותר משאר בני אדם, ובקשה ממנו אלמנה אחת לקנות לה אותו חפץ, השיב איך אתבטל מדברי תורה, אמר לו זקן אחד לא טוב אתה מרבן גמליאל ורבי יהושע שהלכו לקנות בהמה למשתה בנו, אף אתה כשאתה תלך תהרהר בדברי תורה, ויתנו לך בזול וכאילו נתת מידך לה, וזכות טרחך ישלם לך הבורא.

וכתב החיד"א בברית עולם, שבמה שיעסוק בתורה ובגמילות חסדים יושלמו בחינות דיבור מחשבה ומעשה, שההרהור בדברי תורה זהו מחשבה, ועל הרוב יצאו מפיו דיבורים בתורה הרי דיבור, והמעשה הוא הגמילות חסד שעושה עם האלמנה, ושרשם בעולמות בריאה יצירה עשייה, כנודע.

יום שלישי ד ניסן

כריתות טו

רוב וקבוע בזמן

מדין התורה הולכים אחר הרוב במקום ספק, כגון חתיכה שנמצאה בין החנויות ואין אנו יודעים אם באה מהחנויות המוכרות בשר כשר או מהחנויות המוכרות בשר טריפה, אם רוב החנויות מוכרות בשר כשר נוקטים שמאחת מהן בא והבשר כשר, וכן להיפך. אבל אם הבשר פירש ממקום הקביעות, כגון שקנה בעצמו את הבשר באחת מהחנויות ואינו יודע באיזו מהן קנה, כל קבוע כמחצה על מחצה הוא, והרי זה כספק שקול שהולכים בו לחומרא מן התורה.

ודנו האחרונים אם דין רוב וקבוע שייך גם בזמן, כגון אדם שידוע לנו שיש מיעוט ימים שהוא שוטה וברוב הימים הוא פיקח וגירש את אשתו, ואיננו יודעים אם גירשה ביום שהיה פיקח או ביום שהיה שוטה, אם הולכים בו אחר הרוב ואומרים שגירשה ביום שהיה פיקח, או שמא הימים נידונים כקבועים ועומדים במקומם, וכמחצה על מחצה הוא [ראה בזה בעין יצחק (ח"ב אה"ע"ז סי' ז אות ו)]. וכן במקרה חשמלי שברוב הזמנים אין פתיחת גורמת למנוע לפעול, אך במיעוט הזמנים שהחום שבתוכו ירד גורמת פתיחתו שהמנוע ישוב ויפעל, ואין ידוע אם עכשיו כשיפתח הוא מהזמנים הגורמים למנוע לפעול או לאו, ויש לדון אם הולכים אחר רוב הזמנים שבהם אין במעשיו כלום ומותר לפתוח או שמא הזמנים חשובים כקבועים ואין הולכים בהם אחר הרוב [ראה בזה בשו"ת מנחת שלמה (ח"א סי' י אות י)].

והנה בשו"ע (או"ח סי' שד"א) פסק, שההולך במדבר ואינו יודע מתי הוא שבת, מונה שבעה ימים מיום שנתן אל לבו שכחתו ומקדש השביעי בקידוש והבדלה. ואם יש לו ממה להתפרנס, אסור לו לעשות מלאכה כלל עד שיכלה מה שיש לו, ואז יעשה מלאכה בכל יום, אפילו ביום שמקדש בו, כדי פרנסתו מצומצמת. והקשה המגן אברהם (סק"א), למה אסור לו לעשות מלאכה כשיש לו ממה להתפרנס, והרי רוב ימים הם חול, ויש לו לילך בכל יום אחר הרוב ולעשות בו מלאכה. ותירץ שהימים חשובים קבועים ואין הולכים בהם אחר הרוב. ומדבריו למדו הפוסקים שאין הולכים אחר הרוב בזמן אלא דנים אותו כקבוע.

ובחתם סופר (שבת ס"ט): כתב, שבירושלמי (שבת פ"ז ה"א) משמע שחולק על דין זה וסובר שבכל יום עושה כל צרכיו, והטעם משום שהולכים אחר הרוב, וצריך לומר בדעתו שאף על פי שהשבת קבועה היא, מכל מקום כל יום ויום נידון כמי שפורש ממקום קביעתו, שכל יום פרוש מהימים העתידיים לבוא. ואף על פי שלפנינו הוא פורש מהימים העתידיים, וכל חתיכה שפרשה לפנינו ממקום הקביעות אין הולכים בה אחר הרוב אלא דנים בה דין קבוע, יש לומר שלדעת הירושלמי דין זה אינו אלא מדרבנן, ומן התורה הולכים אחר הרוב אף כשפרש לפנינו ממקום הקביעות, והביא שמשמע בירושלמי, שגם בני בבל שאסרו [כמבואר בתלמוד בבלי (שבת ס"ט):] היינו מדרבנן.

ובשו"ת משנה הלכות (חט"ז סי' טו) ביאר שורש הנידון בזה, שמצד אחד יש לדון את כל הימים כקבועים, כיון שהזמן והימים רצופים ועומדים מששת ימי בראשית בלי הפסק בינתיים (נזיר ז.), ואם כן כל הימים קבועים הם. אך יש לומר שאינם קבועים, כיון שבכל יום יש שינוי בזמן עצמו, יוצר אור ובורא חושך, וכל יום ויום מתהפך מחושך לאור ומערב לבוקר, ואין הזמן קבוע ועומד, ונשתנית הקביעות.

יום רביעי ה ניסן

כריתות טז

כפרה למי שעשה חטא בקטנותו

כתב בתרומת הדשן (פסקים וכתבים סי' סב), אשר שאלתני על הקטן שקלל את אביו בינקותו בהיותו בן י"א שנה, וגם עבר עבירה אחרת באותו זמן שהעיד עדות שקר על איש כשר שגנב, ורוצה לקבל תשובה על חטאיו. נראה שקטן אינו בן עונש ואזהרה כלל ועיקר אפילו כשהגיע לחינוך, ואפילו שעה אחת קודם שהביא שתי שערות, שהרי קטן אוכל נבילות אין בית דין מצווים להפרישו (יבמות ק"ד.), ואם היה עליו עונש למה לא יתחייבו בית דין להפרישו מן העונש.

אלא שבכמה מקומות בש"ס נראה שסימן רע הוא לקטן שנעשו מכשולות מתחת ידו, לכך נראה שטוב הוא שיקבל איזו כפרה, כפי שיעריכו החכמים משקל כפרתו ותשובתו.

וכן פסק הרמ"א (או"ח סי' שמג"א), שקטן שהכה את אביו או עבר שאר עבירות בקטנותו, אף על פי שאינו צריך תשובה כשיגדל, מכל מקום טוב לו שיקבל על עצמו איזה דבר לתשובה ולכפרה, אף על פי שעבר קודם שנעשה בר עונשין. והט"ז (סק"ב) והמגן אברהם (סק"ד) הביאו מקורות לדבר מסוגיות הש"ס.

והמהרש"ק בחכמת שלמה כתב שיש להביא ראיה לדבר ממשנתנו, שהביא רבי אליעזר ראיה שאם עשה מלאכה אחת בשבתות הרבה חייב על כל אחת ואחת, ממה שהבא על נדות קטנות רבות חייב על כל אחת ואחת, אף על פי שאין כאן אלא לאו אחד והוא איסור נדה שעל הבועל, ואין כאן לאוין חלוקים מצד הנשים כיון שקטנות הן. ואמר לו רבי עקיבא שאין להביא ראיה מהקטנות, שאף על פי שעכשיו אין בהן, יש בהן לאו לאחר זמן, מה שאין כן בשבת שאין חילוק לאוין לא עכשיו ולא לאחר זמן.

והנה אם נפרש דברי רבי עקיבא כפשוטם, שאם יבוא עליהן לאחר זמן יהיה חייב על כל אחת ואחת, קשה מה ענין זה לזה כלל, וכי משום שאם יבוא עליה בגדלות יהיה חייב, צריך להתחייב גם בבא עליה בקטנותה, הרי במעשה זה על כל פנים אי אפשר לבוא לידי חיוב, וגופה של גדולה השתנה מגופה של קטנה (כתובות מה.).

וגם אין מובן במה חלקו רבי אליעזר ורבי עקיבא. ולכך נראה שטענת רבי עקיבא היא כדברי התרומת הדשן והרמ"א, שבגדלותו חייב כפרה על מה שעשה בקטנותו, ואם כן מוכח שגם בקטנותו אינו היתר גמור, ורבי אליעזר סובר שקטן שחטא פטור בגדלותו לגמרי, ולכך למד מקטנות לשבת, ורבי עקיבא סובר שקטן חייב כפרה בגדלותו, ולכן דוחה שאע"פ שאין בהם עכשיו יש בהם אחר זמן, שלאחר זמן יצטרכו כפרה למה שכבר עשו בקטנותם, ומוכח מזה שאינו היתר גמור, ולכן הרי זה מחלק ללאוין.

לרישום ועדכון שיעורי תורה ניתן לשלוח

פקס ל: 03-543-5757

סימני חלב האסור ושומן המותר

בגמרא מבואר שמי שהיו לפניו שתי חתיכות, אחת של חלב ואחת של שומן, ואכל אחת מהן ואינו יודע אם של חלב אכל או של שומן, יכול איסורו להתברר. **ופירש רש"י** (ד"ה אפשר לברר), שכיון שנשארה חתיכה אחת אפשר שיבוא לאחר זמן בקי שיכיר אם זו הנותרת שומן היא ואז יתברר בודאי שחלב אכל ויביא חטאת, אבל אם לא היתה לפניו אלא חתיכה אחת ואכלה, אי אפשר לבררה אם של שומן היתה או של חלב.

ובדרכי תשובה (סי' סד ס"ק כו) כתב, שמוכח מסוגייתנו שהבקיאים יכולים להבחין בין חלב לשומן גם אחרי שניטלו מהבהמה, אך בפוסקים לא ראה סימן מבורר מהו החילוק בזה, שהרי הסימן של תותב קרום ונקלף [המובא בחולין (מט:)] **ובשו"ע** (שם סי' סד ס"ד) [אינו מועיל להכיר אלא במקום דיבוקו בפנים, אבל כשהוא נפרד ועומד בפני עצמו לא נזכר בש"ס ופוסקים הסימן וההיכר בזה.

והביא בשם **ספר טהרת אהרן** (אות מט) שכתב, שאם נתערב שומן בתוך חלב ורוצים לדעת מהו חלב ומהו שומן, יש למנקרים בקבלה סימן זה, שהחלב הוא מה שקוראים בל"א מור"ב, וכשממששים אותו בין האצבעות נראה וניכר היטב שהוא חלב, אבל כשממששים ביד את השומן נראה שהוא מה שקוראים בל"א צע"ך, וזהו שומן.

וכן תעשה בכל מקום שצריך לגרר יפה את החלב, תגררו בסכין, וכל זמן שיש מור"ב ושוכב על הסכין מכח הגרירה הרי זה חלב, ואם לאו הרי זה שומן.

ובספר תורת הניקור הירושלמי (פרק חלב וסימניו אות ח) ביאר סימן זה בשם ספרי הניקור, שהחלב הוא רך ומתמעך ומתמסמס בין האצבעות ואפשר לפוררו לחלקים קטנים, אבל שומן הוא קשה ואינו מתפורר ומתמעך בין האצבעות. והביא עוד סימנים מספרי הניקור להכיר בין חלב לשומן, שחלב כשחותכים אותו עם הסכין החלב מהלך ונגרר עמו ונשאר מונח על הסכין, מה שאין כן שומן שדבוק מאוד לבשר וכל הרוצה להפרישו צריך לעקור אותו מעט מעט.

אך כתב שסימנים אלו מועילים רק להכיר בין חלב לשומן, אבל יש גם חלב מותר שיש לו כל הסימנים והטבע של חלב אסור, והתורה התירה אותו, כמו חלב הדפנות שהוא דומה לחלב האסור, וכמו שכתבו התוספות (חולין צב: ד"ה אמר אביי), וכן יש שומן שיש לו כל הסימנים של שומן כשר והתורה אסרתו באכילה כגון שומן הגיד, וכן שומן שתחת קרום יותרת הכבד, שלדעת הרמ"א (שם סי' סד ס"ב) מחמירים לנקרו ולא לאכלו. ולשומן האסור ולחלב המותר אין בספרי הניקור סימנים להבחין ביניהם אחרי שנפרדו מהבהמה.

את כל החוקים אלו מדרשות

נוכל לומר רמז מה שנהגו שדורשין ביום הבר מצוה כי מנהג ישראל תורה היא והיכן רמז לזה, אכן רמז לזה נוכל למצוא בפסוק 'ושמרת את החקה הזאת' שזה מיירי במצות תפילין כדמצינו במסכת מנחות (לו:): 'ושמרת את החקה הזאת מימים ימימה' ו'מימים' ולא לילות, 'ימימה' ולא כל ימים פרט לשבתות וימים טובים, ואיתא בגמרא אלה החקים אלו המדרשות, רואים אנו כי משמעות חוקים הוא מדרשות, ובתפילין כתיב חקה משמע נמי לשון מדרש היינו ושמרת את החקה היינו מדרש, למועדה היינו בזמן המועד שהוא נעשה בר מצוה, מחויב במצות צריך לדרוש לכבוד היום.

(דברי ישעיהו, דרשה כ"ב)

עתי אפילו בשבת

והנה עבודת הכהן גדול ביום הכפורים שהיה מתודה על שיער המשתלח עונות כל ישראל לא היתה עבודה קלה, דלא מסתבר דביודיו הכהן גדול גרידא היה כל הקהל מתכפר בלי התעוררות תשובה, אלא דקדושת עבודתו היתה פועלת בלב כל ישראל לתקן מעשיהם, ועל כן היתה עבודה קשה שבמקדש. ובזה יש להבין הא דאמרו בשעיר המשתלח עתי ודרשינן עתי אפילו בשבת, דאם חלה השעיר וצריך לנושאו על כתיפו בשבת שרי, ולכאורה הלא היו יכולין להביא שעיר אחר ולהגריל כמו במת המשתלח, ולמה התירה תורה לחלל שבת, וכמו בטומאה למ"ד דחוייה בציבור, היכא דאפשר למיעבד בטהרה מהדרינן אטהרה, הכי נמי אם אפשר למיעבד בלי חילול שבת. אלא דלאחר שהיה הכהן גדול פועל בוידויו התעוררות תשובה בלב ישראל, אם היה צריך להביא שעיר אחר, נמצא דעבודה ראשונה היתה לריק, וממילא נתבטל פעולתו מה שפעל התעוררות תשובה בלב ישראל, והתורה חסה על זה שלא תבטל העבודה זו, על כן התירה תורה לגמור מצותו בשעיר זה אף כשמצטרך לחלל שבת, וכמו בפיקוח נפש דדוחה שבת וכל הזריז הרי זה משובח, כמאמר חז"ל ('יומא פד): השואל הרי זה שופך דמים, הכי נמי עבודת השעיר דומה לפיקוח נפש שבא לטהר נפשות ישראל מזוהמתן, והטהרה וההתעוררות תשובה שהתחיל הכהן גדול בוידויו השעיר נגמר ע"י שילוחו לעזאזל, על כן אמרה תורה עתי אפילו בשבת.

(ויחי יוסף, האזינו)

כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח עיקר שבת

כלל גדול הורו לנו חכמינו ז"ל, לעולם צריך ללמוד זכות על כל יהודי, ואם רואים יהודי מחלל שבת רח"ל, צריכים ללמד עליו זכות שמסתמא הוא שוכח ולא מזיד, וזהו אשר רימזו לנו בדבריהם כלל גדול אמרו בשבת כל השוכח.

(בקדושתו של אהרן)

ה.ס.ט.ו.ר.י.ה

חוברות ש"ס כ"ס 'עוז והדר'

חוברות מפוארות בפטנט ייחודי לנוחות הלימוד

חד וברור!

44 חוברות
בגובה 17 ס"מ בלבד!

מבצע מיוחד
לרגל ההוצאה
רק 299 ₪
במקום 400 ₪

להגדיל תורה ולהאדירה

להשיג בחנויות הספרים המובחרות
מוקד הזמנות: 1800-22-55-66